

Ko otrok čuti, da je drugačen

Slej ko prej otrok in najstnik občuti, da je v neki situaciji drugačen od ostalih. Ne gre mu tako dobro, kot gre drugim. Ne gre za to, da bi si nekaj domišljjal. Nihče ne more biti najboljši čisto na vseh področjih. Kako se pogovarjamo z otrokom, ki ima na nekem področju resničen primanjkljaj?

Ali ta primanjkljaj otroka ovira v taki meri, da je izločen iz določenih aktivnosti ali celo iz določenih skupin sošolcev, sorodnikov?

Brskanje, lažne tolažbe na področju, kjer ima otrok primanjkljaj, mu ne nosi tolažbe. Le počuti se še bolj slabo.

Zato je najpomembnejše, da se zavedamo, **da otrokova drugačnost ločuje otroka od drugih. In da ga otrokova podobnost z drugimi poveže z njimi.**

Drugače povedno: bolj ko se ukvarjate s tistim, česar otrok ne zmore, bolj ga to ločuje od družbe, prijateljev, sošolcev. Več ko se ukvarjate s tistim, kar otrok zmore, bolj je povezan z vrstniki, saj ima z njimi več skupnega.

Prenehajte se torej že obešati na otrokov primanjkljaj, ukvarjajte se z njegovimi sposobnostmi! Naj se to vidi skozi vaše pogovore z njim in tudi skozi vaše ravnanje!

Značilen primer za to je mama, ki hoče na vso silo spremljati sina v tretjem razredu – hoče biti ves čas zraven pri pouku, **ker je bil deček rojen kot nedonošenček.** Vse

dela namesto njega, ker je pač revček, nedonošenček. Verjemite, tak bo tudi še na dan poroke, če mu bo mama to dejanje sploh dopustila. »Veste, on je nedonošenček, rojen je bil, ubožec, s komaj sedmimi meseci ...«

Bral sem zgodbo o pilotu, ki je po letalski nesreči pilotski sedež zamenjal za invalidski voziček. Po okrevanju ga je novinar vprašal,

Kadar hočete, da otrok nekaj naredi ali da nekaj neha delati, oblikujte tako navodilo, ki ne pušča nobenega dvoma.

kako je zdaj, ko je invalid. Ali primerja svoje prejšnje in zdajšnje življenje? Odgovor je bil smiselno rečeno takšen: »Pred nesrečo sem lahko počel deset tisoč različnih stvari. Po nesreči jih lahko počnem samo še devet tisoč dvesto. Na meni je, da opravi kakšno od teh devetih tisoč dvesto stvari, ali pa da objokujem tistih osemsto, ki jih ne morem opravi in se smilim samemu sebi.«

Ob takem odgovoru – kaj mislite, katero pot si je izbral?

Ne prosite otrok – zahtevajte od njih!

Če imate navado vsako stvar komentirati po dolgem in počez, se vaša navodila v otroških očeh preprosto zlijejo s komentarji in ne zaznajo, da bi morali kaj napraviti. Manj govorite, manj komentirajte. Če vas kdo opomni, da stalno pridigate in rečete: »Saj sem mu samo povedal/a, da ...!«, ste zanesljivo med njimi!

Še nekaj. Če v stavku vljudno uporabite »čarobno besedo« **prosim**, to še ne pomeni, da jih naprosate. Pomeni, da v lepem jeziku **zahtevate** od otroka, naj tisto naredi.

Od tega, kako ste oblikovali stavek in če je izstopil, je odvisno, kako bo otrok vaše besede razumel. Kot prošnjo ali kot zahtevo, kot neobvezno ali kot obvezno.

Kadar hočete, da otrok nekaj naredi ali kadar hočete, da nekaj neha delati, oblikujte tak stavek, tako navodilo, ki ne pušča nobenega dvoma.

Če imate navado vsako stvar komentirati po dolgem in počez, se vaša navodila v otroških očeh preprosto zlijejo s komentarji in ne zaznajo, da bi morali kaj napraviti. Manj govorite, manj komentirajte.

Ko otrok čuti, da je drugačen

Čas za izvedbo je takoj. Otroku to nikakor ne more pomeniti »kmalu«, čez pet minut ali nek nedoločen čas. Pomeni zdaj, ta hip. Izjema je dovoljenje, ki ga otrok izprosi in se nam zdi smiselno. Na primer, da ste otroku naročili, naj odnese smeti izpod korita v zabojnik na dvorišču. Hči je tik pred tem pričela pospravljati »barbiki« z mize. Če prosi, ali lahko prej dokonča s pospravljanjem, se boste verjetno za to zlahka odločili. Pospravi naj brez odlašanja in »mečkanja« in nato **takoj** odnese smeti.

Se vam zdi kot fantazija?

Navodila, ki jih otroci ne razberejo kot **nujno** in **zdaj**, so: »Kaj, če bi kdo odnesel smeti v zabojnik na dvorišču?« »Zakaj moram vsak dan opomniti na čas, da se preoblečeš v pižamo?« »Lahko bi sama od sebe utišala televizijo, ko so reklame!«

Navodila, ki so za otroke **jasna zahteva**, so: »Janez, prosim, odnesi smeti v zabojnik!« »Pol devetih je. V pižamo!« »Anamarija, utišaj televizor, ker so reklame preglasne!«

Kratko, jasno, zdaj.

Naj kar godrnjajo, cmerijo in sitnarijo

Neverjetno, kako so nekateri otroci vztrajni. Ključ skrivnosti je, da morajo biti le kanček vztrajnejši od svojih staršev in že dosežejo svoje.

Energije imajo vrh glave, zato jim je zlepa ne zmanjka. Problemov pa dosti manj. Vse življenje opazujejo svoje starše in slej ko prej odkrijejo njihove šibke točke. Ker veljajo otroci za šibke, ranljive,

ve, nemočne, nimajo slabe vesti, če uporabljajo in zlorablajo slabosti svojih staršev.

Ko združijo energijo, spoznana in vztrajnost, mnogi starši pustijo. Vzgojna katastrofa je neizbežna.

Starši si želimo, da bi nas otroci imeli radi. Bojimo se besed, ki bi dale slutiti, da nas ne marajo. Da smo, recimo, slabi starši. Vsekakor želimo obdržati znake naklonjenosti.

Mnogo staršev odpove, ko je treba od otroka zahtevati nekaj, kar mu ni všeč. Otrok prične godrnjati, prosjačiti, cviliti, si nade ne prizadet izraz na obrazu. To je zanesljiv znak, da morajo starši nadaljevati s tistim, kar so začeli.

Postavite vrstni red. Ustvarite prioriteto listo, določite, kaj je res pomembno.

Vendar se danes mnogi ustrašijo vzgajati svoje otroke. »Ali ne bi raje pustili še nekaj prostora otroštvu? Ali mu niso kršili kakšne pravice? Mene so starši silili in mi ni bilo prijetno ...«

Naloga staršev ni osrečevati otroke na kratki rok, temveč jih vzgojiti v samostojne in odgovorne ljudi. Znaki upiranja pri otrocih so pogosto tudi znak, da ste kot starši na pravi poti.

Postanite zagovorniki otrokovih dolžnosti

Kot starši boste tako vsekakor bolje opravili svojo vlogo. Začnete lahko s tem, da jasno postavite

meje in rutino. Tisto, kar zajema družinski vsakdan. Kaj se mora, kaj ni dovoljeno in kaj je zaželeno.

Vzemite si pol ure za premislek. Zapišite si, kaj se dogaja od časa, ko otroci pridejo iz šole, do takrat ko zaspijo. Potem postavite vrstni red. Ustvarite prioriteto listo, določite, kaj je res pomembno.

Nazadnje to zapišite v obliki dnevnega urnika, ki mu pravimo »železni program«. To je urnik, na katerem so res samo pomembne stvari, odstopanja pa le izjeme. Učenje, naloge, gibanje, higiena, spanje. To je spisek tistega, kar se mora.

Starši, ki pozabijo izbirati

Kadar v partnerskih odnosih ni vse, kot bi si želeli, ravnate zelo različno. Eni kuhate mulo, drugi pobegnute v prvi bife, tretji se odmaknete v naravo, četrti sedite za mizo, dokler zadeva ni zgajena, peti ...

Fino, koliko možnosti!

A ponavadi vsakdo izbere samo eno. Zmeraj isto. To je priljubljen način reševanja problemov in ne le pot.

Recimo, da se vi v takem primeru »vržete« v pospravljanje. Vmes razmišljate, se jezite, premlevate, iščete. In najdete ... glavobol.

Nekdo drug si v podobni situaciji obuje čevlje in odide na sprehod. Nekoga sreča, se razvedri, se razgiba. Naredi nekaj dobrega zase in se že bolje počuti. Rešite pride sama po sebi. Ni treba, da je za vedno. Sprava in nasmeh.

Neverjetno, kako so nekateri otroci vztrajni. Ključ skrivnosti je, da morajo biti le kanček vztrajnejši od svojih staršev in že dosežejo svoje. Vse življenje opazujejo svoje starše in slej ko prej odkrijejo njihove šibke točke. Ker veljajo za šibke, ranljive, nemočne, nimajo slabe vesti, če uporabljajo in zlorablajo slabosti svojih staršev.

Vsi vemo, da težave pridejo, hočete ali nočete, vendar imate možnosti: izberete si lahko glavobol ali nasmeh. Kaj boste izbrali?

Mnogo ljudi izbira glavobol in se jezijo. Ne na svoj izbor, ampak na parterja. Nekdo drug je kriv ...

Dejstvo je, da tisto, kar izbiraš (zbiraš), tistega imaš več. Tisto, s čimer se več ukvarjaš, postaja še bolj pomembno in tega je še več.

Zdaj se vrnimo k otrokom

Kdaj se ukvarjate z njimi? Ko so tečni, jokajo, se poškodujejo, ko so težave? Ko so zadovoljni, uspešni, nasmejani?

Stavim, da ste izbrali prvo možnost. Čestitam, izbrali ste glavobol!

Več kot se ukvarjate z otrokom, ki je slabe volje, ki cmiha, ki ves čas nekaj hoče, ki pada, se prepira, več takega obnašanja boste spodbujali. Tako vas otrok dobi zase. Poskusite se malo ustaviti in videli boste, kakšne predstave bolečin, potreb in krika po pravicah boste deležni!

Ali pa stopite do prvega igrišča in pogledajte, kdaj se z otroki ukvarjajo mame in očetje. Takrat, ko otrokom uspeva, ko se sami zaposlijo, ko se zmorejo uspešno igrati, ko so nasmejani? Ali takrat, ko odmeva smeh in starši vržejo vse iz rok in tečejo otroku v objem? Ne.

Stečejo, ko otrok malo trdo poklekne na kolena in skremži obraz. Ali, ko se ustraši in se zasliši jok. Ko sede na rit in v hipu ne more vstati.

Kdaj otrok pridobi nedeljeno pozornost starša: s tem, da je uspešen, nasmejan, zadovoljen ali s

tem, da se poškoduje in joče? Če hoče mamico ali očka, kaj mora storiti? Če niste prepričani – tu je resnični dogodek iz življenja učiteljice:

»Z dvema bratoma smo bezali čričke iz luknjice. Najmlajši je imel tako drobcene prstke, da je v luknjico v zemlji namesto slamice vtaknil kar prst. Smola! Prav v tisti luknji ni domoval čriček, ampak zemeljske ose. Ko je potegnil prst iz luknje, je bil že opikan, do doma pa tudi zatečen in rdeč. Solze so tekle, sirena je tulila ... Mama je boleči prst ohladila v vodi, navezala led, skuhala čaj, tolažila brata v naročju in mu zapela pesmico.«

Ne pozabite: tisto, s čimer se ukvarjate, tisto narašča.

Odgovorite si sami! Kaj sta naredila starejša brat in sestra, ko sta to videla?

Odšla sta do luknje in še onadva dražila ose, saj sta si želela mamino ljubezen – z vsemi dodatki!

Še ne verjamete?

Starejši sin v eni od družin, ki sem jih srečal, je bil rojen s cerebralno paralizo. Ko je mlajši dopolnil 6 ali morda 7 let, je vprašal mamo: »Mami, kaj moram narediti, da bom tudi jaz postal cerebralc«?

Z bratom so se res veliko ukvarjali.

Premislite, kako vaš otrok »pokliče« vas. Na kaj reagirate. Ne

pozabite: tisto, s čimer se ukvarjate, tisto narašča. Tistega imate vedno več!

Kaj pričakovati in kaj zahtevati od otroka

Navaditi se mora na to, da bo opravljal tudi neprijetne stvari, ki so zanj koristne. Kaj je to, veste vi, otrok ne!

Prejko boste otroka naučili, da se **UKLONI vašim zahtevam**, ki jih lahko doživlja tudi kot neprijetne, bolj bo vodljiv v prihodnosti. Za bonus prejmete še boljši odnos med vami in otrokom.

Morda si mislite, da vaši otroci že vedo, kdo je »šef« v vaši družini, a si hkrati ves čas spodkopavate avtoriteto z različnimi neustreznimi besedami, potezami, ukrepi. V družinah, kjer je tako, lahko nastanejo hude težave iz majhnih problemov.

Ali o sebi razmišljate kot o »glavni osebi« doma ali od otrok vsekakor pričakujete, da vas bodo ubogali? Ali to tudi zahtevate?

Ste nasedli modnim odnosom med otroci in starši, ki se lahko opišejo kot: • prijatelja, • demokracija, • oba zmagava, • otrok ima pravico do ..., • partnerstvo, otrok ima prednost pred starši?

Otrok, ki doma ne spoštuje staršev kot avtoritete, v šoli ne upošteva učiteljev, na avtobusu šoferja, redarja na prireditvi, sestre v zdravstvenem domu, predpisa v prometu.

Ne pričakujte hvaležnosti

Tega ne pričakujte vsaj tako dolgo, dokler ne bodo otroci daleč zakorakali v svojo samostojnost in svoje življenje. Dokler se z najst-

Več kot se ukvarjate z otrokom, ki je slabe volje, ki cmiha, ki ves čas nekaj hoče, ki pada, se prepira, več takega obnašanja boste spodbujali. Tako vas otrok dobi zase.

Ko otrok čuti, da je drugačen

nikom vsakodnevno »preganjate« zaradi šole ali zaradi poznega prihoda domov, pospravljanja oblačil ali sobe, se to ne bo zgodilo.

Presenetil vas bo takrat, ko bodo dnevi opominjanj, preprirov, diskusij, kaj je prav in kaj krivica, postali redki. Takrat, ko bodo enkrat cele tedne ravnali skoraj prav – po vaših merilih. Nato bo podana kakšna izjava, ki vas zmore posesti na stol in če boste imeli srečo, jo boste prepoznali kot napovednik odnosov v prihodnje. Do takrat se morate obnašati kot starši, ne kot užaljena teta, ki ji otrok, od katere je prejel čokolado, ni takoj rekel »Hvala!«

Osebna odgovornost

Vse do tega mesta se nisem dotaknil osebne odgovornosti.

Ampak ne vas, temveč vašega otroka. Otrok, pa odgovoren? Je to sploh prav, moralno?

V razredu, kjer je bilo veliko nasilja, je bilo včasih nemogoče določiti, kdo je napadalec in kdo žrtev, kaj je nov izziv in kaj poravnava ali maščevanje. Učiteljica je bila ves čas pozorna, a kljub temu so posebej fantje radi izkoristili vsak trenutek, ko se je ali obrnila stran ali za hip stopila iz razreda. Starše sem vprašal, če se pogovarjajo z otroki o šoli. Da, se je oglasil odgovor, vsak dan.

Ko smo ugotavljali, **kako** to počnejo, je bila skoraj edina metoda ta, da so povprašali, kako je bilo ta dan v šoli, s podpomenom: kaj je danes naredil Dejan. Deček s sto problemi in eno samo željo – da bi ga sošolci imeli radi. A bil je tako nespreten in toliko vsega se

je nacepilo na druge težave v njegovem življenju.

Na sestanku so starši zgroženi ugotovili, da si ne pomagajo med sabo. Da so v dobrem kar prijateljski, ko pa so težave, nihče ne more računati na pomoč drugega. Ugotovili so, da so vsi otroci v razredu v resnici osamljeni. Da so spremljali dogodke, kot da se jih ne tičejo. So pač imeli srečo, če kak dan niso bili vpleteni ...

Moje navodilo za starše je bilo, naj vedno, ko otroci pripovedujejo o takih dogodkih, ki niso bili v redu, postavijo **svojemu** otroku dodatno vprašanje: »Razumem – Dejan je napadel Petra. **In kaj si naredil TI?**«

Po kakšnem tednu so otroci na razredni uri naštel, kaj vse lahko **oni** storijo, ko se začne dogajati v razredu nekaj, kar ni v redu. Osebna odgovornost! Dogovorili so se o ukrepanju, kot je primerno za otroke v tretjem razredu.

Čez en mesec smo se s starši znova sestali. Nasilja je bilo veliko manj. Otroci in starši so imeli občutek, da lahko vplivajo. In Dejan – občutek, da ni vsemogoč!

Naj vas ne bo nikoli strah, če ne boste vedeli, kaj odgovoriti svojemu otroku, staremu in zrelemu, kolikor pač je. Razmislite raje, kaj in kako ga boste vprašali. Ker pogovor vodi tisti, ki sprašuje in ne tisti, ki odgovarja. Zato se tudi politiki tako radi »otresajo« novinarjev ■

odlomek iz knjige Pogovori z najstniki, Marko Juhant, samozaložba, marec 2008

Iz fotodokumentacije Zveze Sonček